

Nr 3

Utlåtande i anledning av väckta motioner om höjning av de allmänna barnbidragen, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:359 av herr *Werner* och II:448 av fru *Ryding m. fl.* om höjning av de allmänna barnbidragen,

2) de likalydande motionerna I:617 av herr *Bengtson m. fl.* och II:788 av herr *Hedlund m. fl.* om vissa familjepolitiska åtgärder, samt

3) de likalydande motionerna I:620 av herr *Dahlén m. fl.* och II:795 av herr *Ohlin m. fl.* angående familjepolitiken.

Motionerna under 2) och 3) berör även vissa skattefrågor. I dessa delar kommer motionerna att behandlas av bevillningsutskottet.

Motionsyrkandena

I motionerna I:359 och II:448 hemställas att »riksdagen måtte besluta att från den 1 juli 1967 höja de allmänna barnbidragen med 100 kronor till 1 000 kronor per år och barn».

I motionerna I:617 och II:788 yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t dels »måtte uttala sig för att de familjepolitiska förmånerna göres värde- och standardbeständiga samt tillkännagiva vad i motionen anförts angående familjepolitiskt program», dels ock »anhåller om förslag till 1968 års vårriksdag om sådan höjning av barnbidraget att 1) effekten av prisstegringar och skattehöjningar som inträffat sedan 1 juli 1965 elimineras, 2) barnfamiljerna erhåller en reell standardförbättring». I det familjepolitiska program som motionerna beskriver ingår »höjningar av de allmänna barnbidragen, införande av allmänt vårdnadsbidrag, införande av extra barnbidragsförmåner till barnfamiljer med lägre inkomster samt värdebeständighet och standardbeständighet för de familjepolitiska förmånerna».

I motionerna I:620 och II:795 yrkas, såvitt nu är i fråga, att »riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till 1968 års riksdag om sådan höjning av de allmänna barnbidragen att barnfamiljerna får dels en kompensation för prisstegringar och skattehöjningar som inträffat efter den 1 juli 1965, dels en reell förbättring av standarden».

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sina yrkanden får

utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II:448, II:788 och II:795.

Gällande bestämmelser m. m.

Samhällets stöd till barnfamiljerna lämnas i flera olika former, såsom genom kontantbidrag, bostadsrabatter, skattemässiga förmåner och serviceanordningar.

Den viktigaste formen av kontantbidrag är de allmänna barnbidragen som enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* utgår för barn, som är svenska medborgare och bosatta i riket. Allmänt barnbidrag utgår med 900 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket. Bidraget utgår från och med kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år. Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrids av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag görs dock för de fall, då barnet är inackorderat vid nomadskola. I dessa fall skall bidrag utgå.

De allmänna barnbidragen tillkom genom beslut vid 1947 års riksdag som en ersättning för de dittills utgående barnavdragen vid den statliga beskattningen och fastställdes till 260 kronor per barn och år. Då barnavdragen slopades jämväl vid den kommunala beskattningen, höjdes barnbidragen vid 1950 års riksdag med 30 kronor som kompensation därför. Barnbidragen har därefter successivt höjts till sin nuvarande nivå, 900 kronor, som fastställdes vid 1965 års riksdag.

Enligt *förordningen den 4 juni 1964 om förlängt barnbidrag* utgår sådana bidrag för barn som fyllt sexton år och som deltar i undervisning i grundskola eller därmed jämställd skolform. Det förlängda barnbidraget utgår med 75 kronor i månaden under läsåret.

Till elever vid gymnasier och därmed jämställda skolformer utgår enligt *studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964* studiebidrag med 75 kronor i månaden under läsåret. Vid sidan av studiebidraget kan erhållas rese- eller inackorderingstillägg samt inkomst- och behovsprövade tillägg. Förmånerna enligt studiehjälpsreglementet är ej indexreglerade.

Genom *1964 års lag om bidragsförskott* garanteras barn till fränskilda makar och ogifta mödrar ett generellt underhåll, som utgår oberoende av om underhållsbidrag fastställts och utan begränsning till det fastställda bidragets storlek. Underhållet motsvarar i princip 25 procent av basbeloppet, vilket f. n. uppgår till 5 500 kronor. Bidragsförskott utgår till och med den månad varunder barnet fyllt 16 år eller rätten till förskott eljest upphört.

Såvitt gäller barn under 16 år, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit, lämnas enligt *lagen den 25 maj 1962 om allmän försäkring* bidrag i form av *barnpension* inom folkpensioneringens ram. Barnpension utgår med 25 eller, då båda föräldrarna avlidit, 35 procent av basbeloppet. I sammanhanget kan också nämnas *moderskapspenningen*, som utgår med 1 080 kronor vid enkelbörd och vid flerbörd med ytterligare 540 kronor för varje barn utöver det första. Förvärvsarbetande mödrar har dessutom möjlighet att under 180 dagar få tilläggsjukpenning i samband med barnsbörd. Vissa sjuka barn under 16 år med stort hjälpbehov har möjlighet att enligt *lagen om allmän försäkring* få *vårdbidrag*. Bidraget utgår med 60 procent av basbeloppet.

Regler om bostadsrabatter återfinns i *kungörelsen den 24 maj 1957 om familjebostadsbidrag*. Sådant bidrag kan utgå till barnfamiljer under förutsättning att inkomsten inte överstiger vissa maximibelopp och att bostaden uppfyller vissa standardkrav. Bidraget utgår i förhållande till familjens inkomster och barnantal och med olika belopp i olika delar av landet.

Ett led i samhällets stöd åt barnfamiljerna utgör även de statliga *bosättningslånen*.

Enligt årets statsverksproposition har omkring 1 000 000 barnfamiljer med ca 1 750 000 barn allmänt barnbidrag. Familjebostadsbidrag utgår till omkring 200 000 familjer med ca 500 000 barn. Moderskapsförsäkringens omfattning motsvarar antalet födda barn, f. n. ungefär 125 000 per år. Bidragsförskott utgår till omkring 100 000 barn till ensamstående familjeförsörjare. Antalet beviljade bosättningslån utgjorde under det senaste budgetåret något över 10 000. Enligt de förslag som läggs fram i statsverkspropositionen kan kostnaderna för dessa olika former av ekonomiskt stöd till barnfamiljerna beräknas till ca 2 200 milj. kronor för nästa budgetår.

Familjepolitiska kommittén

Den 26 februari 1965 beslöt Kungl. Maj:t att verkställa utredning av frågan om samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna. Utredningen, som är parlamentariskt sammansatt, har antagit benämningen *familjepolitiska kommittén*. I direktiven för utredningen anförs att familjepolitiken bör differentieras så att samhällets stöd sätter in när och där behovet är störst, varvid riktmärket bör vara att åstadkomma större jämlikhet i materiella villkor inte bara mellan barnfamiljer och familjer utan barn utan även mellan barnfamiljer inbördes som har barn i olika antal och åldrar. I direktiven heter det vidare:

Allmänna barnbidrag bör även i fortsättningen bilda stommen i konsumtionsstödet åt barnfamiljerna. Barnbidragen bör liksom hittills kompletteras med särskilda stödformer. De nuvarande familjebostadsbidragen bör därvid omprövas förutsättningslöst. Det är önskvärt att en såvitt möjligt enhetlig syn anlägges på det konsumtionsstöd, som bör utgå under barnens uppväxttid fram till dess att de inte längre bör anses tillhöra familjeekonomin. Vidare bör frågan om införandet av ett vårdbidrag prövas bl. a. mot bakgrunden av att de arbetsföra åldersgruppernas andel av totalbefolkningen minskar. De sakkunniga bör vara oförhindrade att även undersöka och lägga fram förslag om andra nya inslag i familjestödet. Under utredningen bör särskild uppmärksamhet ägnas åt olika kategorier ensamma barnförsörjare.

Huvuduppgiften för de sakkunniga bör vara att undersöka effektiviteten av olika stödformer och pröva deras inbördes sammansättning och avvägning inom ramen för vissa alternativ för samhällets totala stöd till barnfamiljerna. De familjepolitiska åtgärder som nu är inriktade på att direkt stödja barnfamiljernas ekonomi — barnbidragen, familjebostadsbidragen, moderskapsförsäkringen och bidragsförskotten — kan under nästa budgetår beräknas kosta drygt 2 miljarder kr. Genom att variera stödformernas sammansättning och nivå bör ett antal utbyggnadsalternativ utarbetas. De sakkunniga bör utforma sina förslag utifrån en realistisk bedömning av nationalproduktens ökning och den privata konsumtionens ökningstakt. Verkningarna av en förskjutning till barnfamiljernas favör bör således redovisas till sina konsekvenser för övriga medborgargrupper inom ramen för det totala utrymmet.

I sitt arbete har de sakkunniga att beakta det direkta samband, som råder mellan stödet till barnfamiljerna och skattesystemets utformning. I enlighet härmed bör de sakkunniga vid sitt arbete samråda med familjeskatteberedningen.

Kommittén beräknas avlämna ett betänkande i år. Avsikten är — enligt uppgift i statsverkspropositionen — att på grundval härav genomföra en familjepolitisk reform under budgetåret 1968/69, varvid en omläggning av familjebostadsbidragen torde komma att aktualiseras.

Den i direktivtexten omnämnda *familjeskatteberedningen* tillsattes enligt bemyndigande den 29 januari 1965 för att inom finansdepartementet överse familjebeskattningen och därmed sammanhängande frågor. Beredningen beräknas slutföra sitt arbete innevarande år.

Motioner vid 1965 och 1966 års riksdagar

Vid 1965 och 1966 års riksdagar väcktes motioner om indexreglering av de allmänna barnbidragen. *Andra lagutskottet* hänvisade i sina utlåtanden, nr 35 år 1965 och nr 38 år 1966, till det arbete som pågick i familjepolitiska kommittén och ansåg att något riksdagsinitiativ inte var påkallat. Riksdagen godkände utlåtandena.

Vid samma års riksdagar väcktes motioner med likartat syfte som de nu föreliggande motionerna I:617 och II:788 samt I:620 och II:795. Vid

1965 års riksdag behandlades motionerna av *allmänna beredningsutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 14 år 1965 erinrade om det utredningsarbete som pågick inom bl. a. familjepolitiska kommittén och familjeskatteberedningen och föreslog att motionerna inte borde föranleda någon åtgärd. År 1966 behandlades motionerna av *andra lagutskottet* i utskottets utlåtande nr 40. *Statsutskottet* behandlade liknande motioner i sitt utlåtande nr 5 (s. 18). Båda utskotten erinrade om att samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna utreddes i den familjepolitiska kommittén, vars arbete enligt utskottens mening borde avvaktas innan riksdagen vidtog någon åtgärd i frågan. Utskottens uppfattningar godkändes av riksdagen.

Utskottet

I förevarande motioner behandlas frågor om höjning av de allmänna barnbidragen samt om förbättring i övrigt av samhällets stöd åt barnfamiljerna.

I motionerna I:359 och II:448 yrkas att de allmänna barnbidragen måtte höjas från 900 till 1 000 kronor per barn och år med giltighet från den 1 juli i år. I motionerna I:617 och II:788 samt I:620 och II:795 hemställs att förslag framläggas nästa år om höjning av de allmänna barnbidragen så att barnfamiljerna dels kompenseras för prisstegringar och skattehöjningar efter den 1 juli 1965, då de allmänna barnbidragen senast höjdes, dels erhåller en reell förbättring av standarden. Kompensationen för pris- och skatteutvecklingen skulle enligt motionerna I:617 och II:788 kräva en ökning av bidragen med 150 kronor från den 1 juli nästa år.

Motionerna I:617 och II:788 innehåller vidare en hemställan att riksdagen måtte uttala sig om familjepolitikens framtida utformning. Enligt motionärerna bör samhällets stöd åt barnfamiljerna inriktas på — förutom höjning av de allmänna barnbidragen — införande av ett särskilt vårdnadsbidrag till familjer med små barn och av extra barnbidragsförmåner till barnfamiljer med små inkomster. Motionärerna förordar också att de familjepolitiska förmånerna görs värde- och standardbeständiga.

Frågan om samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna är sedan några år föremål för utredning i familjepolitiska kommittén. Enligt vad som framgår av utredningsdirektiven har kommittén att pröva i stort sett samtliga de frågor som berörs i motionerna. Kommittén har sålunda att med utgångspunkt från de allmänna barnbidragen — som allttjämt skall bilda stommen i konsumtionsstödet åt barnfamiljerna — förutsättningslöst ompröva de nuvarande familjebostadsbidragen, som utgår till de ekonomiskt svagaste familjerna, samt utreda frågan om införandet av vårdbidrag. Vidare har kommittén att överväga samhällets totala stöd åt barnfamiljerna,

varvid frågan om de allmänna barnbidragens storlek kommer in i bilden. Kommittén torde i det sammanhanget också få uppmärksamma, såsom riksdagen tidigare uttalat, problemet angående värde- och standardbeständighet av de familjepolitiska förmånerna. Enligt direktiven ålägges kommittén att beakta det direkta sambandet mellan dessa förmåner och skattesystemets utformning.

Familjepolitiska kommittén är enligt vad som framgår av årets statsverksproposition så långt kommen i sitt arbete att betänkande kan väntas innevarande år. Detsamma gäller den i skattefrågan arbetande familjeskatteberedningen. På grundval härav planerar regeringen att genomföra en familjepolitisk reform under budgetåret 1968/69. Vid denna torde en omläggning av familjebostadsbidraget komma att aktualiseras. Att riksdagen under sådana förhållanden skulle göra några uttalanden beträffande den framtida utformningen av samhällets stödåtgärder åt barnfamiljerna finner utskottet inte motiverat. Inte heller anser utskottet det påkallat att riksdagen inför den förestående reformen beslutar om höjning av de allmänna barnbidragen från den 1 juli i år. Utskottet avstyrker därför bifall till samtliga motioner.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att motionerna I:359 och II:448 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att följande motioner, nämligen 1) motionerna I:617 och II:788 samt 2) motionerna I:620 och II:795, samtliga motioner med undantag för yrkandet angående familjebeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Hübinette, fru Hamrin-Thorell, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson och Edström;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Lundberg, Rimmerfors, fru Ekendahl, herrar Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje, Gomér och Ringaby.

Reservation

vid utskottets hemställan under B. av fru *Hamrin-Thorell*, herrar *Eric Carlsson*, *Edström*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors* och *Gomé*r, vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 6 med orden »Familjepolitiska kommittén» och slutar med orden »samtliga motioner», bort ersättas med text av följande lydelse:

»De i motionerna I:620 och II:795 aktualiserade och i motionerna I:617 och II:788 i yrkande framförda förslagen angående ett program för den framtida familjepolitiken torde bli föremål för behandling i riksdagen framledes. Utskottet finner det emellertid angeläget att riksdagen redan nu tillkännager att den i princip delar uppfattningen att de allmänna barnbidragen bör höjas så att de inom tre år uppnår en storlek av minst 1 200 kr. per barn och år. Likaså bör ett vårdnadsbidrag i någon form införas. En indexreglering av de familjepolitiska förmånerna bör eftersträvas. Vid omläggningen av familjebostadsbidraget är det angeläget att de extra bidragsförmånerna till familjer med låga inkomster utformas så att varje barnfamilj kan tillförsäkras en skälig ekonomisk standard per konsumtionsenhet räknat.

Såsom framhålles i motionerna har den fortgående försämringen av penningvärdet medfört en successiv försämring av de familjepolitiska förmånernas reella värde. Sedan de allmänna barnbidragen senast höjdes — den 1 juli 1965 — har inflationen varit betydande. Den i årets statsverksproposition föreslagna höjningen av den allmänna varuskatten drabbar särskilt barnfamiljerna. Den betydande höjningen av hyrorna, som har sin grund i den höga räntenivån och den ryckiga bostadspolitiken, har därtill drabbat barnfamiljerna. Om inte den förda ekonomiska politiken hade lett till en mycket bekymmersam statsfinansiell situation hade en höjning av de allmänna barnbidragen från den 1 juli 1967 varit självklar. Den förda politiken har emellertid medfört att det i år inte finns möjlighet att ge kompensation för prisstegringarna. Utskottet anser det synnerligen nödvändigt att det för budgetåret 1968/69 skapas utrymme för sådana höjningar av barnbidraget att barnfamiljerna från den 1 juli 1968 får dels en kompensation för prisstegringar och skattehöjningar som inträffat sedan den 1 juli 1965, dels en reell standardförbättring.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte
dels med bifall till motionerna I:617 och II:788, såvitt
nu är i fråga, som sin mening ge till känna vad utskottet
anfört beträffande indexreglering av de familjepolitiska
förmånerna och beträffande familjepolitiskt program,
dels med bifall till motionerna I:617 och II:788 samt

I:620 och II:795, såvitt nu är i fråga, anhålla om förslag till 1968 års riksdag om sådan höjning av de allmänna barnbidragen att barnfamiljerna erhåller kompensation för prisstegringar och skattehöjningar som inträffat efter den 1 juli 1965 samt erhåller en reell standardförbättring».